

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

Eğer bilmiyorsanız
zikir ehline sorun.

(Nahl, 43)

UBEYDULLAH ARSLAN
İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

5 TEMEL İLMÎ ÖLÇÜ

1

KAYNAĞI VE NİSPETİ TAHKİK ET

Her dinî paylaşımı ilim kabul etme. Âyet, hadis ve âlim sözlerinde sübût, sıhhat ve nispeti araştır; kaynağı doğrulanmayan sözü din adına nakletme.

2

BAĞLAMI VE MURADI ARAŞTIR

Kısa veya kesilmiş videolarla hüküm verme. Sözün siyak-sibakını, öncesini-sonrasını ve sahibinin muradını bilmeden ona görüş nispet etme.

3

DELİL İLE İSTİDLALİ AYIR

Sahih bir delilin bulunması, ondan çıkarılan her hükmün sahih olduğu anlamına gelmez. Delâlet, cem'u'n-nusûs ve usûl kaidelerini dikkate al; ehil ilim adamlarının istidlaline müracaat et.

4

ŞÖHRETİ VE POPÜLERLİĞİ İLMÎ EHLİYET SANMA

Takipçi, izlenme ve tekrar hak ölçüsü değildir. Anonim hesaplar ve algoritmalar yerine ilmî ehliyet, güvenilir kaynak ve râcih delil esas alınmalıdır.

5

SOSYAL MEDYAYI VESİLE BİL, KAYNAK DEĞİL

Sosyal medya ilme ulaştırabilir; fakat sistemli ilim tahsilinin yerini tutmaz. İlmini muteber eserler, sağlam usûl, tedric, tahkik ve ehil ilim adamlarına müracaat üzerine bina et.

Bu kısa özet yeterli değilse, konunun delilleri ve ilmî açıklamaları için detaylı çalışmayı okuyunuz.

DETAYLI İLMÎ ÇALIŞMA (10 DERS)

01

Kaynak ve Nispet Tahkikinin Önemi

02

Doğru Kaynak Nasıl Araştırılır?

03

Bağlamı ve Muradı Anlamanın Yöntemleri

04

Delil ile Yorum (İstidlal) Arasındaki Fark

05

Usûl Kaideleri ve Delillerin Birleştirilmesi

06

Şöhret, Popülarite ve Algı Yönetimi

07

Sosyal Medya Algoritmaları ve Dinî Bilgi

08

Ehil Olmayan Kişilerin Fetvaları

09

Güvenilir Âlimlere ve Kaynaklara Müracaat

10

Doğru İlim Yolculuğu ve Sürekli Tahkik

UBEYDULLAH ARSLAN - İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 01 —

HER DİNÎ PAYLAŞIM İLİM DEĞİLDİR

Sosyal medyada âyet, hadis veya âlim sözü içeren her paylaşım ilmî ve sahih kabul edilmez.

Bir sözün çok izlenmesi, etkileyici anlatılması veya çok paylaşılması onun doğruluğuna delil değildir.

İlimde ölçü; **sübût, sıhhat, delâlet, doğru istidlal** ve kaynağın güvenilirliğidir.

Allah Teâlâ: “**Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.**” buyurur. (İsrâ, 36)

Bu sebeple din adına nakledilen bilgi, kabul edilmeden ve yayılmadan önce **tahkik** ve **tesebbüt** edilmelidir.

İbn Sîrîn rahimehullah: “**Bu ilim dindir; dininizi kimden aldığınıza bakın.**” demiştir. (Sahîh-i Müslim, Mukaddime)

Bir âlimin adının paylaşımında bulunması, sözün gerçekten ona ait olduğunu tek başına ispat etmez.

Sahih bir delilin zikredilmesi de o delilden çıkarılan her hükmün doğru olduğu anlamına gelmez.

Bu nedenle **kaynak, nispet, bağlam** ve **istidlal** birlikte araştırılmalı; gerektiğinde ilim ehline müracaat edilmelidir.

İLMÎ ÖLÇÜ: Her gördüğünü alma; kaynağını doğrula, delilini tahkik et, manasını anla ve ancak sonra kabul et.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 02 —

KISA VIDEO, BÜTÜN MESELE DEĞİLDİR

Sosyal medyada birkaç saniyelik bir video, uzun bir ilmî açıklamanın yalnızca küçük bir bölümünü gösterebilir.

Bir söz, **siyakından ve sibakından** koparıldığında konuşanın muradı eksik veya yanlış anlaşılabilir.

İlmî tahkikte; sözün bağlamı, öncesi-sonrası, kullanılan lafızlar, kayıtlar ve istisnalar birlikte değerlendirilir.

Allah Teâlâ: “**Size bir fâsık haber getirirse onu araştırın.**” buyurur. (Hucurât, 6)

Bu sebeple kısa bir kesitten hareketle bir âlime görüş nispet etmeden veya hakkında hüküm vermeden önce **tesebbüt gerekir**.

İbn Teymiyye rahimehullah, sözleri değerlendirirken **mücmel lafızların tafsil edilmesi ve konuşanın muradının araştırılması** gerektiğini birçok eserinde esas almıştır.

Bir cümlemin doğru nakledilmiş olması, o cümlemin konuşmanın bütün maksadını tek başına temsil ettiği anlamına gelmez.

Özellikle akîde, tekfir, bid‘at ve menhec gibi meselelerde kısa kesitlerden kesin hükümler çıkarmak ilmî hatalara sebep olabilir.

Bu nedenle **tam konuşma, bağlam, murat ve meselenin tafsilatı** araştırılmalı; gerektiğinde ilim ehlinin açıklamasına müracaat edilmelidir.

İLMÎ ÖLÇÜ: Kesiti hüküm yerine koyma; sözün siyakını, sibakını ve sahibinin muradını tahkik et, sonra değerlendir.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

03

KESİLMİŞ KONUŞMAYLA HÜKÜM VERME

Bir hocanın veya âlimin sözünden alınan kısa bir kesit, onun görüşünün tamamını ve gerçek maksadını göstermeyebilir.

İlmî emanette esas; sözü öncesi, sonrası, bağlamı ve söylendiği meseleyle birlikte değerlendirmektir.

Bir sözü bağlamından koparmak, lafız doğru nakledilse bile sahibine kastetmediği bir manayı nispet etmeye sebep olabilir.

Allah Teâlâ: “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söz söyleyin.” buyurur. (Ahzâb, 70)

Bu sebeple bir kişiye görüş nispet ederken yalnızca duyulan cümlenin değil, **nispetin sübûtu** ve **muradın doğruluğu** da tahkik edilmelidir.

İbn Kayyim rahimehullah, müftünün sözünü anlamada **lafzı, maksadı ve sözün üzerine bina edildiği hâli birlikte dikkate alma** esasını açıklamıştır.

Bir konuşmanın yalnızca belirli kısmını yayıp diğer açıklamalarını gizlemek, insanlar üzerinde gerçekte bulunmayan bir kanaat oluşturabilir.

Özellikle ihtilaf, akîde ve menhec meselelerinde hüküm vermeden önce konuşmanın tamamına ulaşmak **tesebbüt ve insafın gereğidir**.

İlmî tenkit; kesilmiş görüntüler, eksik nakiller veya zan üzerine değil, **sabit söz ve doğru anlaşılmış murat** üzerine bina edilir.

İLMÎ ÖLÇÜ: Kesilmiş söze bakarak hüküm verme; nispeti doğrula, bağlamı tamamla, sahibinin muradını tahkik et ve sonra değerlendir.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 04 —

KAYNAĞI OLMAYAN NAKİLDE TESEBBÜT ET

Sosyal medyada bir sözün altında büyük bir âlimin adının yazması, o sözün gerçekten ona ait olduğunu ispat etmez.

İlmî nakilde esas; **nispetin sübûtunu** araştırmak, **kaynağı** tespit etmek ve naklin **sıhhatini** doğrulamaktır.

“İbn Teymiyye dedi”, “İbn Kayyim şöyle söyledi” veya “Selef böyle derdi” ifadeleri, kaynak gösterilmeden kesin nakil kabul edilmez.

Allah Teâlâ: “Size bir fâsık haber getirirse onu araştırın.” buyurur. (Hucurât, 6)

Bu emir, haber karşısında **tesebbüt** ve **tahkik**in Müslümanın temel ilmî ahlâkından olduğunu gösterir.

Abdullah b. Mübarek rahimehullah: “İsnad dindendir. İsnad olmasaydı isteyen istediğini söylerdi.” demiştir. (Sahîh-i Müslim, Mukaddime)

Bugün bir görselin, videonun veya paylaşımın üzerine âlim ismi yazmak kolaydır; fakat **nispet ancak güvenilir kaynakla sabit olur.**

Özellikle akîde, tekfir, bid‘at ve menhec meselelerinde kaynaksız sözler üzerine hüküm bina etmek ilmî emanete aykırıdır.

Bu nedenle mümkün olduğunca **eser, bölüm, cilt, sayfa ve asıl lafız** kontrol edilmeli; doğrulanmayan sözler kesin ifadelerle âlimlere nispet edilmemelidir.

İLMÎ ÖLÇÜ: İsme değil kaynağa bak; nispeti tahkik et, sözün aslını bul, sıhhatini doğrula ve ancak sonra naklet.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 05 —

HADİSİ NAKLETMEK İLE HÜKÜM ÇIKARMAK AYNI DEĞİLDİR

Sosyal medyada sahih bir hadisin paylaşılması, o hadisten çıkarılan her hükmün de sahih olduğu anlamına gelmez.

İlmî usûlde **rivayetin sıhhati ile rivayetin delâleti** birbirinden ayrılır; önce hadis sabit olur, sonra neye delil olduğu araştırılır.

Bir nassı doğru anlamak için aynı meseledeki diğer deliller, **umum-husus, mutlak-mukayyed, cem’ ve tercih** gibi usûl kaideleri dikkate alınır.

Allah Teâlâ: “Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.” buyurur.
(*Nahl*, 43)

Bu sebeple yalnızca bir hadis bulmak, özellikle ihtilaflı meselelerde doğrudan ve bağımsız hüküm vermek için yeterli değildir.

İmam Ahmed rahimehullah’ın ilmî menheci, **hadis ile fıkhnın beraberliğini ve nasların tamamını cem’ ederek hükme ulaşmayı** esas alan büyük örneklerdendir.

Bir hadis sahih olabilir; fakat umum ifade ederken başka bir nas onu tahsis edebilir veya mutlak bir hüküm başka bir delille kayıtlanabilir.

Bu nedenle “**Hadis sahih**” ile “**Bu hadisten çıkardığım hüküm sahih**” aynı ilmî iddia değildir.

Naslardan hüküm çıkarmak; dil, usûl, diğer deliller ve ilim ehlinin açıklamalarını birlikte değerlendirmeyi gerektirir.

İLMÎ ÖLÇÜ: Hadisin sıhhatini araştır; sonra delâletini, diğer naslarla ilişkisini ve ilim ehlinin istidlalini tahkik et, ardından hüküm ver.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ
ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

06

TERCÜME, ASIL METİN YERİNE GEÇMEZ

Sosyal medyada tercüme edilen bir âlim sözü, asıl metindeki manayı her zaman bütün incelikleriyle yansıtmayabilir.

Özellikle şer‘î kavramlarda bir kelimenin eksik veya hatalı çevrilmesi, **muradı ve hükmü değiştirebilir**.

İlmî tahkikte tercümenin yanında **asıl lafız, lafzın delâleti, siyak-sibak ve ıstılahî mana** da dikkate alınır.

Allah Teâlâ Kur’an’ın “**apaçık Arapça bir dil ile**” indirildiğini bildirmiştir. (Şuarâ, 195)

Bu sebeple özellikle akâde ve hüküm meselelerinde yalnızca tercümeyle dayanarak kesin neticelere ulaşmak **ilmî ihtiyata uygun değildir**.

İmam Şâfiî rahimehullah, *er-Risâle*’de Arap dilinin genişliğini ve Kitap ile Sünnet’in delâletlerini anlamada **dil bilgisinin önemini** açıklamıştır.

“Küfür”, “şirk”, “bid‘at”, “iman”, “te‘vil” ve benzeri şer‘î lafızlar, yalnızca günlük dildeki karşılıklarıyla değerlendirilmemelidir.

Bir tercüme doğru görünse bile âlimin kullandığı **ıstılah, bağlam ve maksadı** bilinmeden ona kesin bir görüş nispet etmek hataya götürebilir.

Bu nedenle önemli meselelerde mümkün olduğunca **asıl metne müracaat edilmeli**, güvenilir tercümeler karşılaştırılmalı ve gerektiğinde ehline sorulmalıdır.

İLMÎ ÖLÇÜ: Tercümeyle asıl metin yerine koyma; lafzı, bağlamı ve ıstılahî manayı tahkik et, sonra hüküm çıkar.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 07 —

ANONİM HESABI İLİM EHLİ YERİNE KOYMA

Sosyal medyada bir hesabın çok takip edilmesi, güzel içerikler hazırlaması veya sürekli âlimlerden nakil yapması ona **ilmî ehliyet** kazandırmaz.

Dinî bilgi alınırken yalnızca söylenen söze değil, **bilginin kimden alındığına, ilmî ehliyet ve nakilde güvenilirliğe** de bakılır.

Bir hesabın sahibinin bilinmemesi; onun ilmini, kaynaklarını ve nakildeki emanetini değerlendirmeyi güçleştirir.

Allah Teâlâ: “Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.” buyurur. (Nahl, 43)

Âyet, bilmediğimiz meselelerde müracaat edilecek kimselerin **ilim ve ehliyet sahibi kişiler** olması gerektiğine işaret eder.

İmam Mâlik rahimehullah, ilim aldığı kimseleri seçerken son derece titiz davranmış; **fazilet sahibi olmakla rivayet ve ilim ehli olmayı birbirinden ayırmıştır.**

Bir kişinin samimi, güzel ahlâklı veya etkileyici konuşan biri olması kıymetlidir; fakat bunların hiçbirisi tek başına **fetva ve ilmî hüküm ehliyeti** anlamına gelmez.

Özellikle akîde, helâl-haram, tekfir, bid’at ve ihtilaf meselelerinde meçhul kimselerin hükümleriyle değil, **maruf ve ehil ilim adamlarının açıklamalarıyla** hareket edilmelidir.

Sosyal medya hesabını değerlendirirken takipçi sayısından önce **kimliği, kaynakları, ilmi kimlerden aldığı ve nakildeki güvenilirliği** araştırılmalıdır.

İLMÎ ÖLÇÜ: Takipçi sayısını ehliyet zannetme; dinini kimden aldığını bil, kaynağı ve ilmî yeterliliği araştır, sonra istifade et.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

08

ALGORİTMA SENİN İÇİN TERCİH YAPMASIN

Sosyal medyada bir görüşün sürekli karşına çıkması, o görüşün **ilmî bakımdan râcih** olduğunu göstermez.

Algoritma; delilin kuvvetini, nassın delâletini veya âlimlerin tercihlerini değil, çoğunlukla **ilgi ve etkileşimi** öne çıkarır.

İlmî meselelerde hak; izlenme, beğeni, takipçi sayısı veya bir görüşün yaygınlığıyla belirlenmez.

Allah Teâlâ: “Yeryüzündekilerin çoğuna itaat edersen seni Allah’ın yolundan saptırırlar.” buyurur. (En‘âm, 116)

Bu sebeple **çokluk** tek başına hak ölçüsü olmadığı gibi, **popülerlik** de ilmî tercih sebebi değildir.

Abdullah b. Mes‘ûd radiyallahu anhudan nakledilen ifadede: “Cemaat, tek başına da olsan hakka uygun olandır.” denilmiştir.

Bir görüşün sürekli tekrar edilmesi, insanda onun üzerinde ittifak edilmiş veya en güçlü görüş olduğu kanaatini meydana getirebilir.

Oysa tercih ve tercih, görüşlerin sayısıyla değil; **delillerin kuvveti, usûl kaideleri ve ilim ehlinin tahkikiyle** yapılır.

Bu nedenle önüne getirilen görüşü yalnızca yaygınlığıyla değil, **delili, kaynağı ve muhakkik âlimlerin değerlendirmeleriyle** tart.

İLMÎ ÖLÇÜ: Algoritmanın tekrarını delil zannetme; popüler olana değil, delili kuvvetli ve ilmî tahkikle râcih olana tâbi ol.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 09 —

NAKİLDEN ÖNCE TAHKİK VE TESEBBÜT ET

Sosyal medyada din adına bir bilgiyi paylaşmak, yalnızca bir sözü aktarmak değil; **onun yayılmasına aracılık etmek ve ilmî sorumluluğunu taşımaktır.**

İlmî nakilde esas; duyulan her şeyi aktarmak değil, **haber in sıhhatini araştırmak, kaynağını doğrulamak ve nakilde tesebbüt etmektir.**

Bir sözün çok paylaşılması veya güvenilir görünen bir hesaptan gelmesi, onun tahkik edilmeden nakledilebileceği anlamına gelmez.

Resûlullah ﷺ: **“Kiş iye, iş ittiği her şey i anlatması yalan olarak yeter.”** buyurmuştur. (*Sahîh-i Müslim, Mukaddime*)

Bu hadis, **duymak ile doğrulamak; bilgiye ulaşmak ile onu nakletmeye ehil olmak** arasındaki farkı gösteren temel ölçülerdendir.

İmam Müslim rahimehullah, Sahîh’inin Mukaddime’sinde rivayetin kimden alındığını araştırmayı, **güvenilir râvilerin rivayetlerini kabul edip zayıf ve itham edilmiş kimselerin nakillerinden sakınmayı** esaslandırmıştır.

Bugün de âyet, hadis veya âlim sözü paylaşılırken **kaynak, nispet, sıhhat ve bağlam** kontrol edilmeden yapılan nakil ilmî emaneti zedeleyebilir.

Özellikle yanlış bir dinî bilgi yayıldığında, onu gören başka kimseler de aynı sözü doğru zannederek yayabilir; böylece hata geniş bir çevreye ulaşabilir. Bu nedenle **“Bana ulaştı” ile “Sahih olduğu sabit oldu”** birbirinden ayrılmalı; şüpheli bilgi kesin bir dinî hüküm gibi aktarılmamalıdır.

İLMÎ ÖLÇÜ: Duyduğunu hemen yayma; kaynağı araştıır, nispeti ve sıhhati doğru la, bağlamı tahkik et ve ancak sonra naklet.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ

ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

SOSYAL MEDYADA DİN ÖĞRENİRKEN

— 10 —

SOSYAL MEDYAYI KAYNAK DEĞİL, VESİLE BİL

Sosyal medya faydalı derslere, âlimlerin açıklamalarına ve ilmî eserlere ulaşmak için bir **vesile** olabilir; fakat sistemli ilim tahsilinin kendisi değildir.

Parçalı videolar ve kısa paylaşımlar kişiye çok bilgi verebilir; ancak bilgi çokluğu, **ilimde rusûh ve sağlam anlayış** anlamına gelmez.

İlim; **usûl, tedric, mütalaa, tekrar, delilleri cem’ etme ve meseleleri ehline sorma** yoluyla tahsil edilir.

Allah Teâlâ: “Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.” buyurur. (Nahl, 43)

Bu sebeple sosyal medyada karşılaşılan içerikler, kişinin **ehil ilim adamlarına ve muteber eserlere ulaşmasına vesile** kılınmalıdır.

Şeyh İbn Useymîn rahimehullah, ilim talebesinde **usûlden başlamayı**, meseleleri **tedricen öğrenmeyi** ve ilmi **sağlam esaslar** üzerine bina etmeyi tavsiye etmiştir.

Birbiriyle ilgisiz yüzlerce kısa içerik izlemek, bir kitabı hocasıyla sistemli biçimde okumak ve meselelerin usûlünü öğrenmekle aynı değildir.

İlim talebesi yalnızca “**Ne biliyorum?**” diye değil, “**Bunu hangi delilden, hangi usûlle ve kimden öğrendim?**” diye de kendisini sorgulamalıdır.

Sosyal medya kapıyı gösterebilir; fakat **ilmî bina**, güvenilir kaynaklar, ehil âlimler ve düzenli tahsil üzerine kurulur.

İLMÎ ÖLÇÜ: Sosyal medyayı ilmin kaynağı değil, ilme ulaştıran bir vesile bil; ilmini muteber eserler, sağlam usûl ve ehil ilim adamlarıyla bina et.

UBEYDULLAH ARSLAN – İSLAM DAVETÇİSİ
ŞELÂLE İLİM VE DAVET MECLİSİ

Okuduğunuz için teşekkür ederim.